

БАТЛАВ: ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТИЙН
ГАЗРЫН ДАРГА:(Г.ЭНХМӨНХ)

ЗӨВШӨӨРЧ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮҮРЭГ ХҮЛЭЭСЭН:
“ТҮМЭН АЙЛ КӨҮЛ” ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ (Н.ОРГИЛ)

“ТҮМЭН АЙЛ КӨҮЛ” ХХК

АЧИЛТ БУУЛГАЛТЫН САЛБАР ТӨМӨР ЗАМЫН ТЕРМИНАЛ,
ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН БҮС”-ИЙН ТӨСӨЛ

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ТҮМЭН АЙЛ КӨҮЛ”
ХХК-ИЙН “БОР ХОШУУ ЗӨРЛӨГТ БАЙРЛАХ АЧИЛТ БУУЛГАЛТЫН САЛБАР
ТӨМӨР ЗАМЫН ТЕРМИНАЛ, ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН БҮС”-ИЙН ТӨСЛИЙН 2026
ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
(АЖ АХУЙ НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР: 8482993)

ХЯНАСАН:

ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ХАРИУЦСАН

ДЭД ЗАХИРАЛ: (Б.МАНАЛСҮРЭН)

БОЛОВСРУУЛСАН:

ТҮМЭН АЙЛ КӨҮЛ” ХХК-ИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН: (Ж.МАЙРА)

Гарчиг

1.	Төслийн товч танилцуулга:.....	1
2.	Төслийн талбай, түүний орчны байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч тодорхойлолт.....	1-2
3.	Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	2
4.	Байгаль орчны менежментийн тухайн жилийн төлөвлөгөөний гол зорилт	2
5.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	4-6
6.	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	6
7.	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	7
8.	Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	7-9
9.	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	9-10
10.	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	11-12
11.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	13
12.	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь.....	14

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1.Түмэн айл көүл ХХК-ийн мэдээлэл	3
Хүснэгт 2. Түмэн айл көүл ХХК-ийн холбогдох албан тушаалтануудын мэдээлэл	3
Хүснэгт 3. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний төсвийн нэгтгэл.....	3
Хүснэгт 4. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардал	4-6
Хүснэгт 5. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	6
Хүснэгт 6. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө.....	7
Хүснэгт 7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	7-9
Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	9-10
Хүснэгт 9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хуваарь	11-12
Хүснэгт 10. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	13
Хүснэгт 11. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах	14

Зургын жагсаалт

Зураг 1. Мониторингийн цэгийн байршлын зураг	12
--	----

1. Төслийн товч танилцуулга:

“Түмэн Айл Көүл” ХХК нь Довцог худаг нүүрсний орд газарт ашиглалтын үйл ажиллагаа эрхэлж буй уул уурхайн компаниудтай хамтран ажилладаг бөгөөд тэдэнтэй тохиролцсоны дагуу Дорноговь аймгийн Мандах сумын Алхан тээг багт байрлах “Монголын төмөр зам” ТӨХК-ийн Зүүнбаян-Тавантолгой чиглэлийн төмөр замын 143.6-р км-т байгуулсан “Бор хошуу” зөрлөгт төмөр замын ачиж, буулгах терминал, гаалийн хяналтын бүсийг барьж ашиглах төслийг хэрэгжүүлнэ.

Терминал нь Зүүнбаян өртөөнөөс 143.6 км-т орших Борхошуу зөрлөгөөс салаалсан 3.69 км дэлгэмэл урт төмөр зам, 30 га газарт ачилт буулгалтын хатуу хучилттай хоёр талбайтай, нэг фронтоор 50 вагон ачиж буулгах боломжтой хоёр замтайгаар баригдах юм. Термианлын ачаа боловсруулах жилийн хүчин чадлыг 5 сая тонн. Нэмж салбар зам, ачилтын талбай барих зэргээр өргөтгөвөл жилд 10 сая тоннд хүргэх боломжтой гэж үзсэн байна. Терминалын төсөвт өртгийн дүн 30 тэрбум төгрөг болно.

750 метрийн ашигтай урт бүхий хоёр замтай байх бөгөөд ачилт буулгалтын хоёр талбайтай байхаар төлөвлөгдсөн. Батлагдсан зураг төслөөр терминал нь 3.7 га буюу 37,294.0 м² талбайд, нийт 140,020.0 м³ газар шорооны ажил хийх ба нийт 3.69 км дэлгэмэл урт төмөр зам барих юм.

Төслийн хүчин чадлыг 5 сая.тн нүүрс байхад төлөвлөсөн бөгөөд чингэлэг тавих талбай 750 м*50 м бөгөөд нэг эгнээ 4 чингэлэг 2 давхраар байрлуулна. Ингэснээр 2 давхраар байрласан чингэлгийг нэг вагонд ачих болно. Төслийн талбайгаас 36 км зайд орших “Түмэн айл көүл” нүүрсний уурхайгаас нүүрсийг контейнертой том оврын автомашинаар тээвэрлэн төслийн талбайд хүргэнэ. Төслийн талбай дээр контейнерт ачсан нүүрсийг буулгаж, түр байршуулна. Үүний дараагаар нүүрсийг контейнертой нь хамт төмөр замын терминалаар тээвэрлэн БНХАУ-руу экспортолно.

Нийт 30 хүн ажиллана, сарын дундаж цалин 3,000.0 сая төгрөг, жилийн дөрвөн улирал үйл ажиллагаа явуулна.

2. Төслийн талбай, түүний орчны байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч тодорхойлолт

Мандах сумын товч танилцуулга: Мандах сум нь 1924 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдөр үүсгэн байгуулагдсан. Засаг захиргааны 5 багтай. Дорноговь аймгийн баруун хэсэгт байрлан, Зүүн талаараа Сайхандулаан, урд талаараа Хөвсгөл, Хатанбулаг, Улаанбадрах, баруун талаар Өмнөговь аймгийн Манлай, Хойд талаараа Өндөршил, Баруун хойд талаараа Дундговь аймгийн Өлзийт сум, Улаанбаатараас 454 км, Дорноговь аймгийн төв Сайншандаас 170 км зайтай.

Сумын газар нутгийн нийт хэмжээ 1,266,061.00 га. Газрын нэгдмэл сангийн ангиллаар нь хувааж үзвэл:

- Хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газар-1,128,075.02 га
- Хот тосгоны эдэлбэр газар-9,546 га
- Усны эдэлбэр газар-1,661.00 га
- Тусгай хамгаалалттай газар-84,146 га
- Зам, шугам сүлжээний газар-45,80 га байна.

Байгалийн нөөц: Сумын нутаг Цагаан суварга, Хөнгөөтийн зэсийн нөөц орд, хоньчийн нүүрсний орд, алт, усан утаат болор, жонш, өнгөт боржин, занар, гипс, шохой, нүүрс, шороон будгийн арвин нөөцтэй. Тус сумын нутагт Цагаан цавын гүний усны нөөцтэйгөөс гадна зүүн, баруун сухай, Наран, Толь, Гэр чулуу, Гишүүнтэй зэрэг томоохон булаг ус элбэгтэй бүрд тойром олонтой.

Хүн ам, өрх: Дорноговь аймгийн Мандах сумын суурин хүн амын тоо 2023 оны жилийн эцэст 1523-д хүрсэн нь өмнөх оноос 13 (0.8 %) -аар буурсан үзүүлэлтэй байна. Хүн амын нас хүйсийн бүтцээр авч үзвэл 832 (54.6 %) нь эрэгтэйчүүд, 691 (45.4 %) нь эмэгтэйчүүд байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс эрэгтэйчүүдийн тоо 23 (2.8 %) хүнээр нэмэгдсэн ба эмэгтэйчүүдийн тоо 36 (4.9 %) хүнээр буурсан байна. Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

3. Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Агаарын чанарт үзүүлэх болзошгүй нөлөөлөл

Тээврийн замаас үүсэх тоосжилт: Төслийн талбайгаас 36 км зайд орших “Түмэн айл көүл” нүүрсний уурхайгаас нүүрсийг контейнертой том оврын автомашинаар тээвэрлэн төслийн талбайд хүргэнэ. Тээврийн хэрэгсэл зорчин өнгөрөх үед түүний ард дагалдан үүсдэг агаарын хүчтэй турбулент хөдөлгөөний үйлчлэлээр замын гадаргуун материалын эгэл хэсгүүд хөдөлгөөнд орох эргэлдэж буй дугуйгаар зарим хөрсний эгэл хэсгүүд дээш өргөгдөх болон зарим эгэл хэсгүүд доош унах зэргээр тоосжилт үүсдэг. Замын тухайлсан хэсгээс үүсэх тоосжилтын хэмжээ нь замын ачааллаас шугаман, замын гадаргын материалын шаварлаг (75 микроноос бага диаметртэй хөрсний бүрэлдэхүүн хэсэг)-ийн агууламжаас шууд хамааралтайгаар өөрчлөгддөг.

Эрсдэлийн үнэлгээ буюу төслийн тодорхойгүй үйл ажиллагаанаас үүсэх болзошгүй нөлөөлөл

Тус төслийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх эрсдэл нь бага-дунд зэрэглэлтэй байна.

Төслийн үйл ажиллагааг хэвийн байлгахад эрсдэлийг бууруулахад авах арга хэмжээг мөрдөж ажиллавал тус нүүрс ачиж буулгах талбайн байгаль орчин болон хүний эрүүл мэндэд учруулах нөлөө бага байна гэж үзэж байна.

4. Байгаль орчны менежментийн тухайн жилийн төлөвлөгөөний гол зорилт

Зорилго: Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ)-ний гол зорилго нь төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах хэмжээг төлөвлөхөд оршино. Ингэхдээ тухайн арга хэмжээ бүрийг төсөл хэрэгжүүлэгч нь хэрэгжүүлж чадахуйц, бодитойгоор төлөвлөх нь чухал.

Гол зорилтууд:

- Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүд болон хүний эрүүл мэнд, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулахад зайлшгүй хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөх;
- Төслийн үйл ажиллагаанаас агаар, хөрс, усан орчин болон ажлын байрны нөхцөлд хэрхэн нөлөөлж байгаа талаар хяналт шинжилгээ явуулах арга хэмжээг төлөвлөх;
- Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт байрлах “Түмэн Айл Көүл” ХХК-ийн “Бор хошуу зөрлөгт байрлах ачилт буулгалтын төмөр замын терминал, гаалийн хяналтын бүс”-ийн төслийн 2026 оны БОМТ-г БОМТ-г БОУАӨЯ-ны сайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, мөн БОУАӨЯ сайдын 2014 оны А-117 тоот тушаалаар батлагдсан үнэлгээ хийх аргачлалыг баримтлан боловсруулан батлагдсан 5 жилийн БОМТ-д үндэслэн боловсруулсан болно.

Хүснэгт 1. Түмэн айл көүл ХХК-ийн мэдээлэл

№	Ачилт буулгалтын салбар төмөр замын терминал, гаалийн хяналтын бүс-ийн төслийг хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэр	Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн дугаар	Үйл ажиллагааны чиглэл	“Түмэн айл көүл” ХХК-ийн хаяг, байршил
1	“Түмэн айл көүл” ХХК	8482993	Төмөр замын ачиж, буулгах терминал, гаалийн хяналтын бүсийг барьж ашиглах	

Хүснэгт 2. Түмэн айл көүл ХХК-ийн холбогдох албан тушаалтануудын мэдээлэл

№	Албан тушаал	Нэр
1	“Түмэн айл көүл” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал	Н.Оргил
2	“Түмэн айл көүл” ХХК-ийн Терминалын эрхлэгч	У.Амаржаргал
3	“Түмэн айл көүл” ХХК-ийн Байгаль орчны мэргэжилтэн	Ж.Майра

Хүснэгт 3. 2026 оны Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний төсвийн нэгтгэл

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	2026 оны төсөв
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардал	2,670,000
2	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	6,762,500
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	-
4	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	Гэрээний үнийн дүнгээр /ГҮД/
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2,700,000
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	1,616,000
7	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	Гэрээний Үнийн Дүнгээр
8	Нөлөөллийн бүсийн оршн суугчидад тайлагнах төлөвлөгөө	-
Нийт дүн		13,748,500

5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 4. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардал

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, төгрөг	Нийт зардал, төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
1	Авто тээврийн хэрэгслээс тоосжилт, хорт хий ялгарах	Тээврийн хэрэгслийг үзлэг оношилгоонд жил бүр тогтмол хамруулах.	Терминалын талбайд ажиллаж буй техник хэрэгсэл	тогтмол		Үйл ажиллагааны зардал		2026 он	Агаарын тухай хууль, Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль MNS 4585:2016
2		Мэдээллийн самбарт анхааруулга тавих	Терминалын талбай	удаа	1	480,000	480,000	2026 он	
Дүн							480,000		
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
3	Усан орчин бохирдох, Усны нөөц хомсдох	Ажлын байранд ариутгал халдваргүйтгэл хийх зөвлөмж	Эрүүл ахуй /Оффис, хогийн цэг, хогийн сав, бие засах газар/	Улирал д 1 удаа	4	Үйл ажиллагааны зардал		2026 он	Усны тухай хууль Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль
4		Ус хэмнэх технологи хэрэгжүүлэх /ариун цэврийн өрөөнд ус хэмнэдэг сантехникийн төхөөрөмжүүдийг суурилуулах, ажилчдад сургалт орох/	Ус хэмнэх	ширхэг	Иж бүрэн	-	1,550,000	2026 он	
5		Ус хангамжийн эх үүсвэрээс 50 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хориглолтын бүс, 200 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүсийг тогтоож мөрдөж ажиллах	Төслийн талбай	удаа	Үйл ажиллагааны зардал		2026 он		
Дүн							1,550,000		

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, төгрөг	Нийт зардал, төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Хөрс, газрын гадаргад үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
6	Хөрсний бохирдол	Зориулалтын цэгээс гадагш элдэв хог хаягдал хаяхгүй, газрын төрх, хөрсийг эвдэхгүй, хөндөхгүй байх арга хэмжээг хэвшүүлэх	Төслийн талбай	удаа	Үйл ажиллагааны зардал		2026 он	MNS 5850:2019, “Хөрсний чанар, хөрсөнд агуулагдах бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ” MNS 3297:2019, “Байгаль хамгаалал. Хөрс. Хот суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх”	
7		Төлөвлөлтийн дагуу цаашид барилга байгууламж баригдахгүй болон үйл ажиллагаанд өртөөгүй талбайг доройтуулахгүйгээр хамгаалж, хөрсний элэгдэл, эвдрэл, бохирдолт үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх	Төслийн талбайд	удаа	Үйл ажиллагааны зардал		2026 он		
Дүн							-		
Биологийн төрөл зүйлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
8	Ургамал	Төслийн талбайд ногоон байгууламж бий болгох	Төслийн талбай	ш	40	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зардалд тусгагдсан		2026 он	Нөхөн сэргээлтийн аргачлал Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай MNS 4585:2016
9	Амьтан	Цахилгаан дамжуулах шугамын шувуунд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах /шувуу үргээгч байрлуулах/	Цахилгааны шугам	ширхэг	2	200,000	400,000	2026 он	Амьтны тухай хууль
Дүн							400,000		
Бусад									
10		Сэргээгдэх эрчим хүчийг илүүтэй сонгож хэрэглэх	Төслийн талбай	Иж бүрэн	Үйл ажиллагааны зардал		2026 он	Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль	

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, төгрөг	Нийт зардал, төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ	Дотор гэрэлтүүлэгт ЛЕД (диодон) чийдэн сонгох	Төслийн талбай	ширхэг	6	40000	240000	2026 он	
Дүн							240,000		
Нийт дүн							2,670,000		

6. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө

“Газрын тухай хууль”-ийн 56.6-р зүйл: Хот, тосгоны өнгө үзэмж, эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулах, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх шаардлагын дагуу газар эзэмшигч нь эзэмшилд авсан газрын 10-аас доошгүй хувь нь ногоон байгууламжтай байна

Хүснэгт 5. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал, төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ногоон байгууламж бий болгох	Мод тарих	Бүйлс, харгана, сухай, хайлаас	Ширхэг	100	15,000	1,500,000	2026 он	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль MNS 4585:2016 Зүлэгжүүлэх талбай бэлтгэх, үр тарих, арчлах MNS 6260 : 2020
		Зүлэгжүүлэх /Олон наст ургамал тарих/	Зээргэнэ, хармаг, заг, олон наст өвслөг ургамал	м ²	200	1,750	350,000	2026 он	
2	Агротехникийн ажлын зардал	Дуслын усалгааны систем, ажилчдын зардал	Ногоон байгууламжид тохируулан	м ²	1	4,912,500	4,912,500	2026 он	
Нийт дүн							6,762,500		

7. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

Төслийн үйл ажиллагааны явцад түүх соёлын өвийг хамгаалах зорилгоор дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Үүнд:

- Соёлын өвийг хамгаалах, хадгалах Монгол улсын хууль эрхзүйн орчныг дагаж мөрдөх.

Төслийн үйл ажиллагааны үед газар дээр ямар нэг таних тэмдэггүй дурсгал илэрч болзошгүй тул төсөл хэрэгжүүлэх явцад түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрвэл төсөл хэрэгжүүлэгч ажлаа зогсоож энэ тухай сумын Засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ;

Хүснэгт 6. Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өвүүд	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	1	2	3	4	5	6
1	Төслийн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирж болзошгүй.	Хэрэв төслийн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирэхэд төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой. /Орон нутгийн түүх соёл хариуцсан байгууллага, түүх соёлын музей сургалт судалгааны төвтэй хамтран ажиллах, сургалт мэдээлэл авах/	Эзэмшил талбайн хэмжээнд	Тухайн үед нь шийдэх	2026 он	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль /2014 оны 05 сарын 15-ны өдрийн шинэчилсэн найруулга/, Бусад холбогдох салбарын яамнаас гаргасан дүрэм журмууд

8. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын эрсдэл	Ажлын идэвхтэй талбайг гойруулан хангалттай/зохистой	Төслийн талбайн эрүүл ахуйн	Иж бүрэн	1	Үйл ажиллагааны хүрээнд		2026 он	
2									

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
		гэрэлтүүлж, гэрэл цацруулагч саад тавих	хамгаалалтын бүс						MNS 5002:2000, “ХАБЭА. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага” MNS ISO 13688:2000, “ХАБЭА. Хамгаалалтын хувцас. Ерөнхий шаардлага” MNS 5390:2004, “ХАБЭА. Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага” Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
3		Гал гарах зэрэг онцгой нөхцөлд хариу ажиллах бэлэн байдал (журам мөрдөх, ажилчдыг сургах, тоног төхөөрөмж, хэрэгсэл, хангамж),	Төслийн талбай	тогтмол	-	ГҮД		2026 он	
4		Төслийн тухай мэдээллийн самбар, ажил эхлэх, дуусах хугацаа, холбоо барих хаяг, талбайн удирдах ажилтан, ачааны машинуудын явах зам, дэд төслийн зохион байгуулалт зэргийг мэдээлнэ.	Төслийн талбай	Иж бүрэн	1	ГҮД		2026 он	
5		Цэвэрлэгээ, халдваргүйтгэлийг графикийн дагуу хийдэг, бүртгэл хөтөлдөг, дотоод хяналтын журам боловсруулж мөрдөх, хяналтын ажилтныг томилон ажлын байрны тодорхойлолтод ажил үүргийн хуваарийг нарийн тусгах	Төслийн талбайн эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүс	Тогтмол	1	Үйл ажиллагааны хүрээнд		2026 он	
6	Ажилчдын эрүүл мэнд,	Ажилчид ажлын байрны эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын эрсдэл, аюулгүй байдлын дүрмийг хатуу мөрдөх талаар танилцуулна	Ажилчдад	Тогтмол	1	Үйл ажиллагааны хүрээнд		2026 он	

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7		Ажиллагсдыг зориулалтын иж бүрэн хувцас хэрэгслээр хангах	Ажилчдад	Жилд 2	20 хүн	Үйл ажиллагааны хүрээнд		2026 он	
8		Ажилчдыг эрүүл мэндийн хугацаат үзлэг, шинжилгээнд хамруулах	Ажилчдад	Жил 1 удаа	20 хүн	Гэрээт ажлын дүнгээр		2026 он	
9	Галын аюулгүй байдлыг хангаагүйгээс гал түймрийн осол аваарт өртөх	Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах бүрэн ажиллагаатай галын хор, багаж хэрэгслүүдийг бүх объектуудад байрлуулах, галын аюулын үед ашиглах ослын гарцын зураглал хийж төвийн доторх хананд байршуулах	Төслийн талбай	Тогтмол		Үйл ажиллагааны хүрээнд		2026 он	
10		Ажилчдыг галын хор болон бусад хэрэгслийг ашиглаж сургах, дадлага эзэмшүүлэх зэрэг зохион байгуулалтын арга хэмжээг авах	Төслийн талбай	удаа	Жилд 1	Үйл ажиллагааны хүрээнд		2026 он	
11		Гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэл болох лоом, хүрз, сүх, хөрөө, хувин, хоолой, багор дэгээ, жоотуу, тармуур, хөөс, хорны суурь, тэмдэг тэмдэглэгээ, сарай, элсний хайрцаг, зэргийг бэлэн байлгах.	Төслийн талбай	Тогтмол		ХАБ-ын зардалд тусгасан		2026 он	
Нийт дүн						-			

9. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

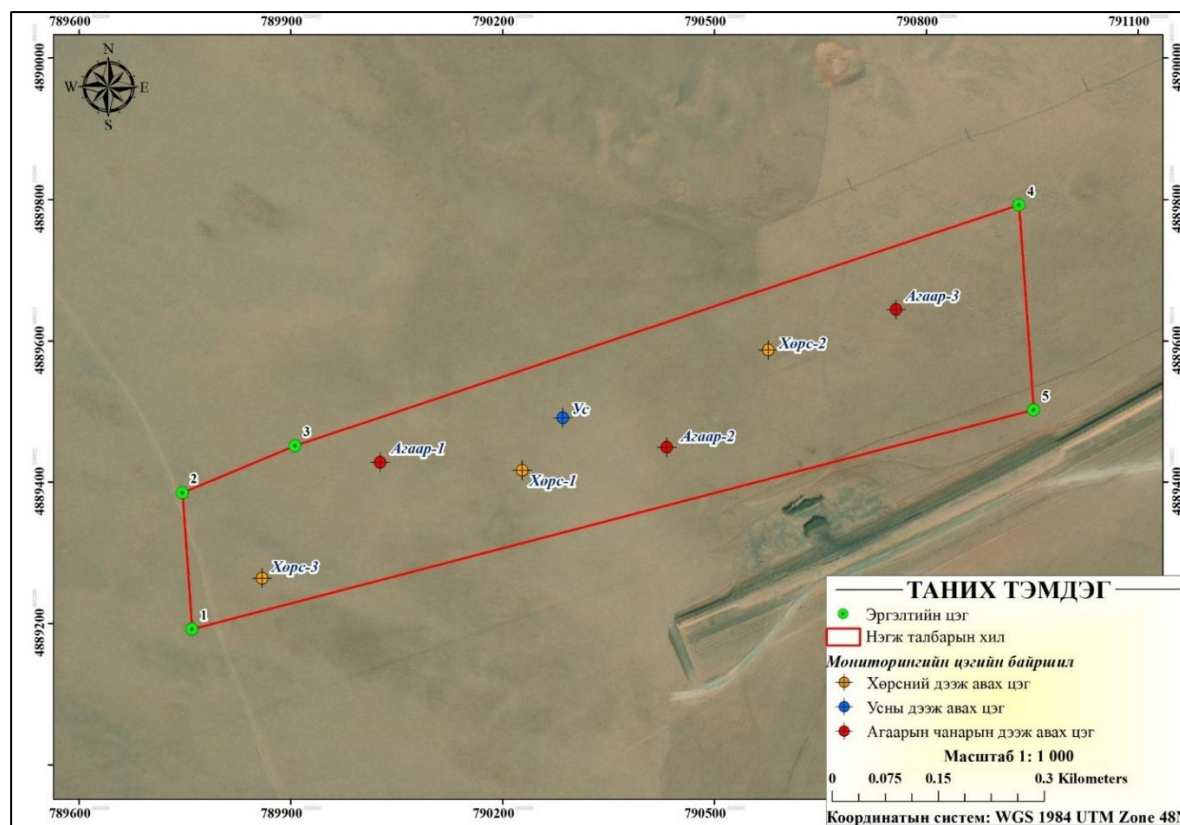
№	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал төгрөг	Нийт зардал, төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Хог хаягдлыг ангилан ялгах зориулалтын цэгийг тохижуулах	Хог хаягдлын цэг	Иж бүрэн	1 удаа	2,500,000	2,500,000	2026 он	БОУАӨЯ-ны сайдын А/433 тогтоол Хог хаягдлын тухай хууль
2	Эзэмшил газрын ил задгай хаягдсан хогийг ангилан ялгаж цэвэрлэж байх	Төвийн ойр орчмын 100 метрт	Тогтмол	Үйл ажиллагааны зардал			2026 он	
3	Дахин боловсруулагдах хог хаягдлыг хоёрдогч түүхий эд авах байгууллага, нэгжид нийлүүлэх	Дахин ашиглагдах хог хаягдал	Тогтмол	Үйл ажиллагааны зардал			2026 он	
4	Хог хаягдлын цэгт ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийг тогтмол хийх, орчныг бохирдуулахаас сэргийлэх	Хог хаягдлын цэгт	Тогтмол	Улиралд 1 удаа	50.0*4	200,000	2026 он	
5	Хог хаягдлыг бууруулах, ангилах, дахин ашиглах, зүй зохистой хаях дадал зуршлыг хэвшүүлэх сургалт хийх	Үйлдвэрийн ажилчдад	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026 он	2026 он
6	Үүсэх хог хаягдлын төрөл, кодыг ЗГ-ын 116 тогтоолд заасан хог хаягдлын кодчилсон жагсаалтын дагуу тогтоосон байх	Төслөөс үүсэх хог хаягдал	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026 он	
7	Хог хаягдлын тоон мэдээллийг хөтлөх, төрийн байгууллагад мэдээ тайланг хуулийн хугацаанд хүргүүлэх. Хог хаягдлын менежментийн чиглэлээр ажилчдад сургалт орох.	Хог хаягдлын нэгдсэн менежмент	Тогтмол	Үйл ажиллагааны зардал			2026 он	Хог хаягдлын тухай хуульс
Нийт дүн						2,700,000		

10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хүснэгт 9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хуваарь

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төгрөг	Төсөв, төгрөг	Хууль, бодлого, стандарт
1	2	3	4	5	6	7	
Агаарын чанар							
1	CO ₂ , NO ₂ , SO ₂ Тоос нийт (PM10, PM2.5) Дуу шуугиан хэмжээ	Төслийн талбайн хашаан дотор-3 цэг - 108°37'24.606"E 44°6'1.999"N; - 108°37'42.858"E 44°6'2.071"N; - 108°37'57.773"E 44°6'7.92"N.	Улиралд нэг удаа	3 цэгт	50,000 төг*3 цэг*4 удаа*	500,000	MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн шаардлага
Хөрс							
2	Нянгийн шинжилгээ/ Нянгийн ерөнхий тоо, гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо, гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч нян, E.Coli халуунд тэсвэртэй гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо/	- Хог хаягдлын цэг-1 цэг - 108°37'57.991"E 44°6'8.064"N.	Жилд 1 удаа	1 цэгт	60,000 төг*1 удаа*	60,000	- MNS 3297:2019, “Байгаль хамгаалал. Хөрс. Хот суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх”
3	Хөрсний хүнд металлууд (Ni, Cd, Pb, Cu, Zn, Cr)	- Төслийн талбайн ил гарсан хөрснөөс -2 цэг - 108°37'33.549"E 44°6'1.313"N; - 108°37'16.699"E 44°5'56.829"N.	Улиралд нэг удаа	2 цэгт	58,000 *2 цэг*4 удаа* 5жил	364,000	- MNS 5850:2019, “Хөрсний чанар, хөрсөнд агуулагдах бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ”
Усны чанар							
4	Усны ерөнхий хими, Бактериологи	- Унд, ахуйн ус - 108°37'36.126"E 44°6'3.59"N.	Улиралд нэг удаа	1 цэгт	198,000 *1 цэг*4 удаа* 5жил	692,000	- MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төгрөг	Төсөв, төгрөг	Хууль, бодлого, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7
							байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
Нийт дүн						1,616,000	

Зураг 1. Мониторингийн цэгийн байршлын зураг

11. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Хүснэгт 10. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцоолсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцах албан тушаалтан	Тайлбар
			2026 он				
			... сар	... сар	... сар		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгааг 5 жил тутамд мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	Үйл ажиллагааны зардалд				Гүйцэтгэх захирал	
2	Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг харилцан тохиролцож шийдвэрлэж байх	Үйл ажиллагааны зардалд	Тухай бүр			Гүйцэтгэх захирал	
3	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөх	Үйл ажиллагааны зардалд	Тухай бүр			Гүйцэтгэх захирал	
4	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохих хугацаанд хийж гүйцэтгэх ба биелэлтийг жил бүр дүгнэж, дүнг БОУАӨЯ-нд хүргүүлж байх, тухайн жилийн БОМТ-г батлуулж байх	Үйл ажиллагааны зардалд	4			Гүйцэтгэх захирал	
5	Ажиллаж байгаа ажиллагсдын тухайн ажлыг хийж гүйцэтгэх мэдлэг чадварыг сайжруулах зорилгоор мэргэжлийн сургалтад хамруулж байх	Үйл ажиллагааны зардалд	Шаардлагатай үед			Гүйцэтгэх захирал	
Нийт дүн				-			

12. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь

Хүснэгт 11. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээний агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан	зохион байгуулах газар
- Дорноговь аймгийн БОГ-т	БОМТ-н жилийн төлөвлөгөө	БОННУ-р тодорхойлсон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, зөвлөмж, батлагдсан БОМТ-нд үндэслэн тухайн жилийн төлөвлөгөө боловсруулах	Жил бүрийн 12-р сард	Үйл ажиллагааны зардал	Байгаль орчны мэргэжилтэн	- Дорноговь аймгийн БОГ-т - Төрийн захиргааны төв байгууллага
- Төрийн захиргааны төв байгууллага	БОМТ-н жилийн тайлан	Төлөвлөгөөний хэрэгжилт, ОХШХ-н хэрэгжилт	Жил бүр 11-р сарын 1-ний дотор	Үйл ажиллагааны зардал	Байгаль орчны мэргэжилтэн	- Төрийн захиргааны төв байгууллага
Нийт дүн			-			